

УДК 331.101.262

**Н.Г. Гончаренко, канд. екон. наук, доцент
Національна академія Національної гвардії України**

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

У статті розглянуто сучасний стан рівня зайнятості населення України та проаналізовано його динаміку. Аналізу динаміки приділено значну увагу для чого було проведено укрупнення періодів за триріччя та проведено вирівнювання динамічного ряду за ковзною середньою, рівнянням прямої лінії та параболі другого порядку. Дано визначення економічної ефективності зайнятості та визначено її можливий рівень, який і буде сприяти зростанню основних економічних показників та економіки країни в цілому.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, зайнятість населення, безробіття, динаміка зайнятості, укрупнення періодів.

Постановка проблеми. Аналізуючи ситуацію, що склалась в економічному розвитку країни, слід відмітити ряд негативних факторів, які не дають можливості зростати основним економічним

показникам. За останні десять років ми спостерігаємо скорочення ВВП, рівня зайнятості населення, зростання цін та інше.

Все це призводить до необхідності знаходження можливих шляхів виходу економіки з даного кризового явища. Слід відмітити, що серед можливих заходів одним з найголовніших на сьогоднішній день є поживлення кон'юнктури ринку. Досягти цього можливо лише за умов повної зайнятості.

Однак в сучасних умовах досягти повної зайнятості майже неможливо. Оскільки не кожен погоджується на пропозицію виконувати будь-яку роботу, тож певний час людина вимушена бути не зайнятою, а перебувати в категорії «безробітній».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання зайнятості населення приділяють велику увагу такі науковці як Д.П. Богиня, Т.І. Олійник, Н.Г. Гончаренко та ін.

Так наприклад Богиня Д.П. намагається розглянути питання зайнятості через призму стимулювання праці. Зокрема відмічає «в нашій країні необхідне створення певного балансу інтересів, мотивів і стимулів. В той же час наростання нових антагонізмів у виробничій і соціальній сферах посилює кризовий стан мотивації трудової діяльності і веде до зниження соціальної активності працюючих» [1].

Олійник Т.І. В умовах ефективної зайнятості і скорочення приросту трудових ресурсів у працівника зростають можливості вільного вибору роботи. А це означає, що ряд робочих місць необхідних для здійснення сукупного продуктивного процесу, але непривабливих для працівників, залишається незайнятим [2].

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є питання зайнятості населення та аналіз його динаміки.

Виклад основного матеріалу досліджень. Як показує досвід досягти високих та сталих результатів можна лише за рахунок ефективно підібраних кваліфікованих кадрів. Тож ситуація, що склалась на ринку праці України є досить не однозначною. За даними вибіркового обстеження населення (домогосподарств) із питань економічної активності, кількість зайнятого населення віком 15–70 років у 2015 р. становила 16,4 млн осіб, або 56,7 % населення відповідного віку [3].

Кількість найманих працівників підприємств, установ, організацій (далі - підприємства) у 2015 р. становила 9,5 млн осіб, або 57,8 % усіх зайнятих.

Серед найманих працівників майже кожний четвертий працював у промисловості, шостий – в освіті, дев'ятий – в охороні здоров'я та надання соціальної допомоги, кожний десятий – в державному управлінні й

обороні, обов'язковому соціальному страхуванні, кожний одинадцятий – в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів та мотоциклів, решта – в інших видах економічної діяльності.

Середньооблікова кількість штатних працівників підприємств у 2015 р. становила 8,1 млн осіб. Крім того, на умовах зовнішнього сумісництва було зайнято 248,8 тис. осіб, а за цивільно-правовими договорами – 242,2 тис. осіб.

Так за даними державної служби України в статистичному збірнику «Праця України в 2015 році» в цілому за рік вибуло 30,2 % до середньооблікової кількості штатних працівників, а прийнято – 24 %. Що стосується окремих галузей економіки то найбільше вибуло працівників в сфері оптової та роздрібно торгівлі, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів відповідно 55,5 % та 47,8 %, а найменший рівень в галузі освіти 15,5 % та 14,1 %. Досить скрутна ситуація склалася і в галузях будівництва та промисловості. Проблеми зайнятості населення в цих галузях економіки є наслідки світової фінансової кризи, які змусили роботодавців скоротити обсяги своєї роботи, а від так і скоротити чисельність працюючих [3].

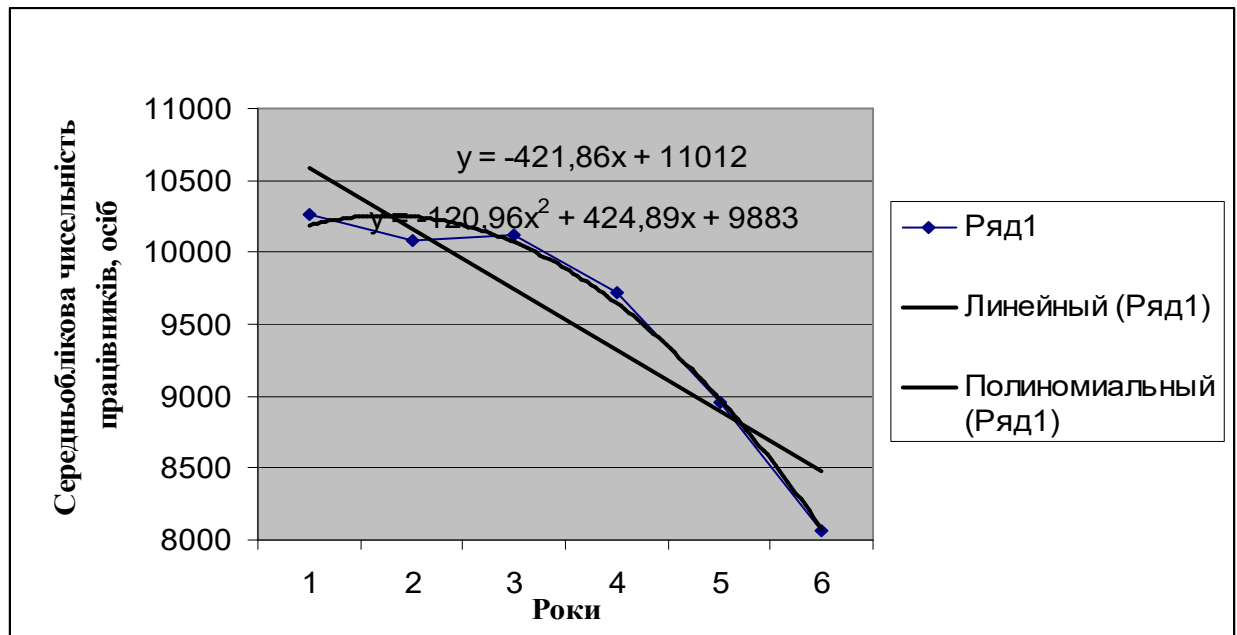
Для більш повного аналізу проведемо аналіз динаміки середньооблікової кількості штатних працівників за видами економічної діяльності за період 2010-2015 рр. Для цього зробимо укрупнення періодів та проведемо вирівнювання динамічного ряду за способом ковзної середньої, рівняння прямої лінії та параболі другого порядку.

Аналізуючи дані таблиці ми бачимо, що динаміка зайнятості населення в Україні за період 2010-2016 рр. має чітку тенденцію до зниження. Так середня середньооблікова кількості штатних працівників за видами економічної діяльності в період 2010-2013 рр. складала 10156,33 тис. осіб, а за період 2013-2015 рр. 8914,67 тис. осіб, тобто зменшилась в середньому на 12 %. Якщо порівняти середні періоди за скользящей середньою то ми бачимо, що в 2011-2013 рр. в порівнянні з 2010-2012 рр. середньооблікова кількості штатних працівників за видами економічної діяльності зменшилась на 181 тис. осіб, або на 2,0 %, в 2012-2014 рр. в порівнянні з 2011-2013 рр. – на 375 тис. осіб, або на 4 %, в 2013-2015 рр. в порівнянні з 2012-2014 рр. на 686 тис. осіб, або на 7,3 %. Тобто за кожен період середня середньооблікова кількості штатних працівників за видами економічної діяльності має чітку тенденцію до скорочення, і як бачимо, воно відбувається досить стрімкими темпами. Наочно і більш точно аналіз динамічного ряду можна проаналізувати на підставі вирівнювання динамічного ряду.

Динаміки середньооблікової кількості штатних працівників за видами економічної діяльності за період 2010-2015 рр.

Роки	Середньооблікова кількість штатних працівників за видами економічної діяльності, тис. осіб	Укрупнення періодів		Ковзна середня		Вирівнювання динамічного ряду за рівнянням	
		період	середньооблікова кількість штатних працівників за видами економічної діяльності, тис. осіб	період	середньооблікова кількість штатних працівників за видами економічної діяльності, тис. осіб	прямої лінії	параболи другого-го порядку
2010	10263	2010 - 2012	10156,33			10590	10186
2011	10083					10168	10248
2012	10123			2010-2012	10156,33		9746
2013	9720	2013 - 2015	8914,67	2011-2013	9975,33	9325	9647
2014	8959			2012-2014	9600,67	8903	8983
2015	8065			2013-2015	8914,67	8481	8077
Разом	57213	-	-	-	-	57213	57213

Як видно з наведеної діаграми (рисунок) за останні шість років просліджується чітка тенденція до скорочення середньооблікової кількості штатних працівників. Так вирівнювання динамічного ряду за рівнянням прямої лінії показує, що в 2009 році, тобто році який передує досліджуваному періоду середньооблікова кількість штатних працівників усього по країні складала 11012 тис. осіб, а щорічне їх скорочення складає 421,86 тис. осіб. Вирівнювання за рівнянням прямої лінії, на наш погляд, має певні недоліки, оскільки може характеризувати лише загальну тенденцію не враховуючи щорічних коливань.

Вирівнювання динамічного ряду середньооблікової кількості штатних працівників за видами економічної діяльності

Більш точно аналіз динамічних явищ можна характеризувати через вирівнювання динамічного ряду за рівнянням параболі другого порядку. Вирівнювання за даним рівнянням більш точно характеризує загальну тенденцію даного явища з урахуванням можливих щорічних коливань. В нашому випадку воно показує, що в 2009 р., тобто році який передує досліджуваному періоду середньооблікова кількість штатних працівників усього по країні складала 9883 тис. осіб, щорічний приріст складав 424,89 тис. осіб, а середньорічне їх скорочення складає 120,96 тис. осіб. Тож, як бачимо, що навіть при щорічному зростанні, але при середньорічному зниженні загальна кількість працівників має тенденцію до скорочення.

Тож треба відмітити, що на даний час існує загрозна ситуація в сфері зайнятості населення, яка призводить не тільки до погіршення економічного стану економіки країни, а і викликає соціальне напруження серед населення.

Однак слід відмітити, що незначний розмір показників безробіття здатний також стимулювати зростання економічної ефективності високопродуктивної праці.

На цей факт вказують і закордонні видання. Так в підручнику «Економікс» автори вказують, що «поняття «повної зайнятості» важко піддаються визначенню. На перший погляд його можна трактувати в тому розумінні, що все самодіяльне населення, тобто 100 % робочої сили має роботу. Але це не так. Певний рівень безробіття вважається нормальним та виправданими». Вони, а також і переважна більшість інших видатних

економістів, вказують на той факт, що певний рівень безробіття повинен існувати, а саме мова йдеться про фрикційне та структурне безробіття. Тобто повною можна вважати зайнятість яка буде складати менше 100 %. Але в даному випадку необхідно визначитися із точною межею даного рівня, тобто який саме відсоток повинен мати даний показник [4].

Однозначної думки з цього питання не існує, кожен вважає за норму різний рівень. На наш погляд цей показник повинен складати не більше 2 %. Саме такий рівень буде по перше стимулювати працівників до високопродуктивної праці (оскільки вони будуть знати, що є певна пропозиція робочої сили, яка може їх замінити), а по друге – особи які за певних причин шукають роботу не довгий час перебуватимуть у категорії «безробітний». В свою чергу це буде характеризувати показники раціонального розподілу трудових ресурсів, що в кінцевому результаті буде сприяти покращенню економічного стану країни.

Якщо, звернути увагу на попит роботодавців, який є на ринку праці, то він показує, що на сучасний час найбільшу питому вагу займають робітничі професії з відповідним досвідом роботи (за напрямками), а от найбільша пропозиції є серед службовців та працівників з вищою освітою по різних напрямках.

Висновки: Таким чином проведений аналіз показує, що в Україні існує загрозна ситуація на ринку праці. Крім того темпи зниження ринку праці, які зафіксовано за останні роки вказують на зменшення кількості робочих місць, а від так і скорочення обсягів виробництва. Для подальшої стабілізації ситуації необхідно давати можливість підприємцям та роботодавцям розширювати свою діяльність та створювати додаткові робочі місця. Досягти певного балансу та стабілізувати ситуацію на ринку праці не можливо без підтримки держави. Тож необхідно на державному рівні розробити програму стабілізації, а досягти цього можна лише за рахунок комплексу дій по стабілізації та підтримці роботодавців.

Бібліографічний список: 1. Богиня Д.П. Оптимізація зайнятості як чинник ефективності праці / Д.П. Богиня / Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – № 1 (26), 2012. – С. 6-9. 2. Олійник Т.І. Формування і ефективне використання трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія / Т.І. Олійник; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Харків: Магда Ltd, 2008. – 372 с. 3. Статистичний збірник «Праця України у 2015 році» / державна служба статистики України, відповідальний за випуск І.В. Сенік. – Київ. – ТОВ видавництво «Консультант», 2016. – 312 с. 4. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: учебник. – М.: ИНФРА-М, 2004. – С. 161-163.

Н.Г. Гончаренко. Анализ динамики занятости населения. В статье рассмотрено современное состояние уровня занятости населения Украины и проанализировано его динамику. Анализу динамики отведено большое значение для чего было сделано укрупнение периодов за три года и проведено выравнивание динамического ряда с помощью скользящей средней, уравнения прямой и параболы второго порядка. Дано определение экономической эффективности занятости та определен ее возможный допустимый уровень, который будет способствовать увеличению основных экономических показателей экономики страны.

Ключевые слова: валовой внутренний продукт, занятость населения, безработица, динамика занятости, укрупнение периодов.

Goncharenko N.H. The analysis of the population's employment dynamics. The modern condition of population's employment level in Ukraine was examined in the article and its dynamics was analyzed. The great importance was given to the analysis of its dynamics. For this purpose the consolidation of periods for three years and the dynamics level equalization according to the sliding average rate, the equation of straight line and the second order parabola were conducted. The definition of the employment economic efficiency and its possible level that would promote the main economic indices increasing and the increasing of the country's economy in the whole were given. Analyzing the situation that formed in the country's economic development it should be mentioned a number of negative factors that wouldn't allow the main economic factors to grow. During the last decade we observed the GNP and population employment level reducing, price increasing, etc. All these factors make necessary to find the possible ways out of the given crisis condition for the economics. It should be mentioned that among all possible means, one of the most important at present days is the recovery of market situation. To achieve this is possible only with the full employment of the people. But under modern conditions it is almost impossible to achieve full employment, because not everyone agrees to the proposal to carry out any work. So for the certain period a person forced not to be busy with work but to stay in the category of "unemployed". One of the priority tasks for our country is the problem of the population employment increasing and the way out of the crisis for the economy. And for this purpose it is important to analyze the modern conditions and the dynamics and to develop the measures of further work.

Key words: Gross National Product, population employment, unemployment, dynamics of employment, consolidation of periods.

Стаття надійшла до редакції 24.06..2016 р.

